

Woensdag 23 juni 1915 – ochtendeditie

Oorlogscontrabande in België.

Het Belgische Staatsblad van 17-19 juni behelst de volgende “wettelijke bekendmaking” van het Belgische ministerie van buitenlandse zaken:

“Met verwijzing naar de in het Staatsblad van 17-23 maart 1915 opgenomen verklaringen, laat de regering van de koning aan de belanghebbenden weten, dat de navermelde artikelen toegevoegd zijn aan de lijst van degene welke als absolute contrabande beschouwd worden:

“Toluol en de mengsels van toluol, uittreksel van teer, van petroleum of van welkdanige andere herkomst:

“Draaibanken en andere machines of gereedschappen kunnende worden gebruikt om oorlogsmunitie te vervaardigen;

“Kaarten of plans van enige plaats in het grondgebied van een oorlogvoerende of in de zone der krijgsverrichtingen, op de schaal van ten minste 1/250.000^e, en de reproducties op welke schaal ook, door lichtdruk of anderszins, van dergelijke kaarten en plans;

“Op de lijst van als absolute contrabandeartikelen, opgenomen in het Staatsblad van 21-28 januari 1915, moeten geschrapt worden de woorden “en andere metaalzuren” na het woord “kalkmetaalzuur”.

“Aan de lijst der als voorwaardelijke contrabande beschouwde artikelen (Staatsblad 17-23 maart 1915) moet toegevoegd worden de lijnolie. De woorden, “buiten lijnolie” moeten dus verdwijnen.

Parijs, 22 juni. Officieel bericht van hedenmiddag:

De Belgische troepen hebben zich ten zuidwesten van St. Joris meester gemaakt van een Duitse loopgraaf, waarvan alle verdedigers zijn gedood of gevangen genomen.

België en Nederland.

De Temps van de 21^e heeft een hoofdartikel over België en Nederland.

Alle onzijdige staten, zo heet het, hebben eindelijk, door “de onbeschaamde herhaling van de eisen van Duitsland”, ingezien, dat “de onmogelijke overwinning der Germanen een gevaar zou zijn voor alle naties, hetzij zij rechtstreeks in de Europese strijd zijn betrokken of niet. De beweging, die zich op het ogenblik in de openbare mening in Nederland aftekent, is in dat opzicht kenschetsend. Als er een land is, waar men zich heeft beijverd onzijdig te blijven en alle uitingen van de gevoelens ondergeschikt te maken aan de zorg om zelfs het geringste voorwendsel voor verwickelingen met Duitsland te voorkomen, dan is het Nederland. Met de uiterste voorzichtigheid is men opgetreden tegen de kooplieden van Rotterdam, die in het begin van de oorlog met Duitsland handel dreven; men heeft er in de meest gematigde bewoordingen geprotesteerd tegen de daden van piraterij, waarvan Nederlandse schepen het slachtoffer zijn geworden.”

Hier moeten wij even twee opmerkingen maken. De kooplieden van Rotterdam en van andere steden in ons land hebben niet alleen in het begin van de oorlog met Duitsland handel gedreven, maar doen dat nog. Zij hebben dat van het begin van de oorlog af tot op deze dag ook gedaan met Engeland alsmede met Frankrijk; met Frankrijk weliswaar, wegens de slechte verbindingen en wegens de bemoeilijking, die van Franse zijde de invoer wordt in de weg gelegd, minder dan met de twee grote buurstaten. Tegen die rechtmatige

handel met Duitsland is hier niet met de uiterste voorzichtigheid opgetreden, maar in het geheel niet opgetreden. Waar echter enkelen een ongeoorloofde handel met Duitsland dreven, is daar wel tegen opgetreden, en niet met de uiterste voorzichtigheid, maar met afdoende kracht.

Wat verder die “daden van piraterij” betreft, wij zouden liever spreken van daden van onrechtmatig ingrijpen in onze rechten op de vrije scheepvaart. Daartegen heeft onze regering, zowel tegenover Duitsland als tegenover Engeland – want van beider ingrijpen in die rechten is onze koopvaardij het slachtoffer geworden, en wij menen, dat in het begin van de oorlog ook Frankrijk daaraan meedeed – wel in gematigde, maar niettemin krachtige bewoordingen geprotesteerd.

Het artikel van de Temps gaat voort met te erkennen, dat onze regering en ons volk zo verzoenend zijn geweest, als met de zorg voor hun waardigheid was overeen te brengen, hetgeen ons voldoende lijkt. Maar nu, zegt de Temps, maakt men zich in ons land ongerust over de Duitse plannen met België- het oude telegram van von Jagow, de nieuwe toespraak van de koning van Beieren – en ziet in, dat, wanneer Duitsland in Antwerpen blijft, de linkeroever van de Schelde welhaast verloren en het spoedig met onze gehele onafhankelijkheid gedaan is; of althans met onze politieke en economische zelfstandigheid.

Maar daartoe zal het niet komen, zegt de Temps, “want de Duitse macht zal voorgoed gebroken te voorschijn komen uit de strijd, die zich nu ontwikkelt, en de bondgenoten willen, dat hun overwinning ook die wordt van het recht van alle volkeren om hun eigen leven te leven.” Niettemin vindt het blad de hebzucht van Duitsland een ernstige waarschuwing, vooral voor ons land.

Zij die enige jaren geleden een toenadering tussen ons land en België bepleitten zagen dat gevaar in. België kon om zijn neutraliteit geen eigenlijk gezegd verbond sluiten, maar de twee landen konden zich toen zo met elkaar verstaan, dat elk op zichzelf zijn verdediging zo kon inrichten, dat zij in het gegeven geval elkaars taak konden verlichten. Reeds toen de Belgen hun Maaslinie aanlegden, wierp men “in zekere kringen” het denkbeeld op, “dat Nederland goed zou doen die linie voort te zetten en op eigen gebied te voltooiën, in die streken van de Duits-Nederlandse grens die geheel bloot liggen.” (Dat zou dan zijn van Maastricht naar de Dollard.) Maar op het stelsel van de waterlinie moest dat denkbeeld schipbreuk lijden. Later stuitte de beweging ten gunste van een eenvoudige economische toenadering, “uitgaande van de katholieke Belgische staatsman Beernaert, op onderhandse tegenstand, die ze tenslotte deed mislukken.”

Onderhandse tegenstand? Was het niet eenvoudig, omdat onze vrijhandel en het protectionisme van België niet goed samen waren te rijmen?

Tenslotte zegt de Temps, dat tengevolge van het Duitse streven het lot van België en dat van Nederland uit de aard der zaak aan elkaar zijn verbonden. “Nederland kan er altijd zeker van zijn, in de hartelijkste en vriendschappelijkste geest, met België de kwesties te regelen die zich tussen de twee landen kunnen voordoen, bv. die der Schelde, waarbij het niet moeilijk zou zijn alle misverstand uit de weg te ruimen. Die zekerheid zou voor Nederland niet meer bestaan, zodra België is ingelijfd, en ons land tegenover zich het Duitsland zou zien, waarvan de diplomatie”, volgens de Temps, “tegenover de zwakken geen andere manieren kent dan die van bedreigen en vrees aanjagen”. “Dat is het gevaar,” zo luidt het slot, “dat al wie er onder de Nederlanders verlicht zijn en bezielde door de oude geest van onafhankelijkheid, die de trots van hun stam is, duidelijk beseffen.”

Uit Brussel – Enkele prijzen (KVdW).

Brussel, 20 juni.

Ik geniet het voorrecht, nu en dan eens een oogje te mogen wagen in een oorlogsdagboek van een zeer bijzondere soort, dat van een Brusselse huisvrouw. Schokkende literatuur is het niet, het is zelfs helemaal geen literatuur; het is onopgesmukt als de waarheid, zoals zij uit haar klassieke put komt, en net als zij, is het ten zeerste overtuigend. De emoties die het geeft zijn van louter intellectuele aard; zij blijven niettemin lang en zeer gevoelig naleven – vooral bij het narekenen van de huiselijke begroting. Want ge hebt het begrepen, het oorlogsdagboek waarover ik het heb is een huishoudboekje, en, omdat het mij deze week, vanwege de schommeling die sommige prijzen er vertonen, belangwekkend voorkomt, wil ik er u enkele regels uit commentariëren.

Ik lees: aardappelen (oude), 8 centiemen het kilo. Nauwelijks acht of tien dagen geleden stond er: aardappelen (oude), achttien centiemen. Waaruit gij als ik zult besluiten, de aardappelen zijn ineens meer dan de helft afgeslagen. Het is, ge weet het, een internationaal verschijnsel. De speculatie op hongersnood leidde er toe, zowel in België als in Duitsland, dat enorme hoeveelheden aardappelen in ik weet niet welke geheime bergplaatsen werden opgestapeld, die ze dan in minimale kwantiteiten, en dientengevolge tegen hoog opgedreven prijzen, kwamen te verlaten. Het gevolg was, dat bewuste knollen duurder werden naarmate zij minder eetbaar waren. Toen ineens, dezer dagen, de debacle inviel, ten gevolge van invoer der nieuwe aardappelen. Ik sla weer mijn oorlogsdagboekje op, en lees: aardappelen (nieuwe), achttien centiemen. Dus niet duurder dan de oudere broeders van de verleden oogst. Wat mee heeft gebracht, dat men thans talloze karretjes over straat ziet rijden, hoog beladen met verrimpelde knollen, welke tegen bovenvermelde

prijs, de lage afslagprijs, te koop worden aangeboden – en ook aangekocht? Veel minder dan je zou denken, niettegenstaande de baisse. Want de mensen, die verleden week achttien centiemmen konden besteden voor oude patatten, kunnen diezelfde som nu ook betalen voor nieuwe. En wat de minder begoeden betreft; dezen, die naar de soep gaan, waar ook iedere week ondermeer aardappelen worden uitgedeeld, krijgen daarvan thans dubbele portie. Want het werk der soep heeft net als de speculanten gedaan, zij het met een tegenovergesteld doel: het heeft zoveel mogelijk opgekocht, zoveel zelfs, dat een deel van de voorraad met schimmel en rotheid dreigt, zodat men ze dan maar liever in grotere hoeveelheden uitdeelt, liever dan ze kapot te zien gaan; temeer dat de zowat overal speciaal aangelegde plantsoenen voor een naaste toekomst een weelderige opbrengst beloven ...

Maar laat ik terugkeren tot mijn huishoudboekje. Er staat daar: aardbeien, zestig centiemmen per kilo, kersen, tachtig centiemmen per kilo. Nota bene: eerstgenoemde vrucht is nauwelijks veertien dagen, de tweede nog slechts een week op de markt. De prijzen kunnen dan ook vrij laag worden geacht, en, daar de vruchten overvloedig schijnen te zijn, mogen wij ons iedere dag aan grotere daling verwachten. Dit ligt, voor de aardbeien, nog aan een bijzondere reden; de aardbei is bij ons een inlandse vrucht in deze zin, dat zij in sommige streken van België – te Beervelde bij Gent, te Jambes bij Namen, in heel de streek tussen Brussel en Ninove en ten oosten van Leuven, intensief en op grote schaal, en zelfs hier en daar onder syndicale vorm – socialisatie van voortbrengst en verkoop – ten behoeve van de uitvoer over grote oppervlakten wordt gekweekt. Daar uitvoer thans onmogelijk is – een grote afzetmarkt was Londen - hebben wij de heerlijke vrucht in overvloed, en tegen prijzen die lager en lager worden. De kersen hebben wij ook van eigen Belgische bomen. Andere jaren worden echter de fijne soorten uit het

buitenland, vooral Frankrijk, ingevoerd. Dit jaar zullen wij het met kleinere vruchten moeten doen ...

Naast bloemkool (veertig centiemen) staan jonge erwten en dito worteltjes in het boekje vrij laag aangeschreven: de eerste, dertig centiemen per kilo; de tweede, dertig centiemen per pak. Daar dit jaar levering aan de volkssoep uitgesloten is – ik heb vooral het derde artikel op het oog, dat daar grote bijval geniet – zal ook hierin het aanbod hoog en de prijs laag zijn.

Zodat het ons aan plantaardig voedsel tegen redelijke prijzen, die zo goed als de gewone prijzen zijn, niet zal ontbreken. Zelfs de fabrieken van ingemaakte groenten en jams, waarvan de concurrentie aanvankelijk gevreesd werd, schijnen dit jaar geen grotere vijanden van mindere beurzen dan vorige jaren te willen worden. En wij zouden dan ook ongetwijfeld het hosanna der vegetariërs ten hemel horen stijgen ... indien er in België maar vegetariërs waren. Deze echter bestaan er helaas niet dan in een onooglijk klein getal. In België eet men vlees, en zelfs heel veel, doorgaans zelfs veel te veel vlees. En het is nog moeilijker het dieet van een gans volk te wijzigen, dan dat van een individu.

Van die vleeseterij profiteert weer de speculatie. Wel is een reglement, een goede week geleden, zoals ge weet, de prijs komen vastleggen van het ter markt gevoerde vee. Een kilo kalfsvlees vier frank vijftig, evenveel en zelfs meer als voor de jongste reglementering. De prijzen van de andere soorten vlees zullen wel niet geringer zijn. Alles, trouwens, wat de dierenwereld oplevert, kost stukken van mensen. De koeien zijn nu weer in de weide, geven dus overvloedig melk, zonder dat dit grote voedingskosten meebrengt. Nochtans betalen wij voor onafgeroomde melk dertig centiemen per liter (vroeger vierentwintig centiemen). Boter durft tot vier frank veertig het kilo te gaan (vroeger maximum drie frank

vijftig per kilo). Raadt een wijze spaarzaamheid u aan boter door reuzel te vervangen, dan stelt ge met bittere ironie vast, dat men voor een kilo reuzel niet minder dan vier frank bedraagt – veel duurder dus dan boter, als je je met boter wil tevreden stellen die vijftig procent water inhoudt (zo wordt er tegenwoordig te Brussel veel verkocht tegen ongeveer drie frank vijftig). Ik weet niet hoe het tegenwoordig staat met het humeur der kippen; dat zij zouden opgehouden hebben te leggen kan ik echter, naar blijkt aan de uitstallingen der verkopers die zich op het vak toeleggen, ten stelligste tegenspreken. Welnu, niettegenstaande de in het oog vallende hoeveelheid, kan men geen vers ei bekomen dan na het storten van zeventien of achttien centiemen. De kippen zelf, in zoverre geschikt voor het braadspit, beklimmen voor een burgerbeurs het toppunt der ongenaakbaarheid: zij gaan tot boven de vijftien frank! ...

Merk wel op: dit zijn zomerprijzen. Einde juni is anders een goedkoop seizoen voor bovengenoemde waren. Wat zal het dan zijn als het weer winter wordt?

Wel te verstaan kondigt men aanstaande afslag op koffie en suiker aan.

Maar wie kan leven op koffie, zelfs met suiker? ...

Woensdag 23 juni 1915 – avondeditie

Geïnterneerden.

Bij ministeriële beschikking is omtrent de internering nader o.a. het volgende bepaald:

Depots zijn gevestigd te Bergen bij Alkmaar voor geïnterneerden van Duitse, te Groningen voor die van Engelse, te Gaasterland, Oldebroek, Harderwijk en Amersfoort-legerplaats bij Zeist voor die van Belgische nationaliteit, te Zwolle en Nunspeet voor geïnterneerde Belgische, te Urk voor geïnterneerde Engelse, Franse en Belgische, en te Wierickerschans voor geïnterneerde Engelse officieren. Bovendien is te Vlissingen gevestigd een bijzonder interneringsdepot, bestemd voor die elementen onder de geïnterneerden, wiens aanwezigheid in de overige depots ongewenst blijkt.

Geïnterneerden moeten, naarmate van hun landaard, naar bovengenoemde depots worden gezonden, met dien verstande, dat eventueel nader te internen Belgen en Fransen, beneden de rang van officier, voorlopig alleen voor Harderwijk worden bestemd.

Te internen paarden moeten worden opgezonden naar het algemeen paardendepot te Utrecht; de rijpaarden met eventueel daarbij behorend tuig.

Rotterdam – Nederlands comité mede tot steun aan invalide Belgische militairen.

Gevolg gevende aan de wens, geuit door het comité, waarvan de leden hem als betrouwbare personen aangetoond zijn, zal het consulaat-generaal van België alhier, maandelijks door bemiddeling van de bank van het comité, het bedrag, toekomende aan de invalide Belgische militairen, in ontvangst nemen.

Berlijn, 23 juni. Officiële mededeling van het grote hoofdkwartier:

Gisteren namen wij Duinkerken en ook de troepenconcentraties in de plaatsen Hondschote, Veurne en Kassel onder vuur.

Het officiële Franse bericht dat Belgische troepen ten zuidwesten van St.-Joris een Duitse loopgraaf genomen hebben is een puur verzinsel.